

УДК 658.1

Т.В. Дробошевська, ст. гр. ФК-11М, Л.М. Фільштейн, канд. екон. наук
Кіровоградський національний технічний університет

Економічна сутність оборотного капіталу, його роль у фінансово-господарській діяльності підприємства

В статті розглянуто сутність поняття «Оборотний капітал», визначено його функції та роль у фінансово-господарській діяльності підприємства.

оборотний капітал, фінансові ресурси, оборотні кошти, капітал, виробничі фонди, оборотні засоби, фонди обігу

Фінансова діяльність підприємства тісно пов'язана з формуванням і використанням оборотного капіталу. Особливе місце у структурі капіталу підприємства і від якості управління ним залежить безперервність процесу виробництва та реалізації продукції, ліквідність підприємства, його платоспроможність і рентабельність. На сучасному етапі економічного розвитку, в умовах ринкових відносин в Україні необхідно приділяти увагу організації управління оборотним капіталом промислових підприємств.

Проблеми управління оборотним капіталом потребують попереднього розгляду економічної сутності поняття "оборотний капітал", яке з одного боку, має визначити сутність такого управління в сучасних умовах господарювання, а з іншого – його значення для забезпечення ефективного функціонування вітчизняних підприємств.

Аналіз останніх досліджень: Питання сутності оборотного капіталу було розглянуто багатьма вітчизняними вченими, зокрема – це: С. Викова, І. Бланк, Є. Брігхем, В. Буряковський, І. Зятковський, В. Ковальов, А. Поддєрьогін, Р. Сайфулін, Р. Слав'юк, Є. Стоянова, А. Філімоненков, В. Шеремет та зарубіжними – це: Джейм К. Ван Хорн, Бригхем Є.Ф., Черг Ф. Ли, Холт Р.Н. та інші.

Метою статті є наукове обґрунтування економічної сутності оборотного капіталу, визначення його функцій та ролі у фінансово-господарській діяльності підприємства.

Викладення основного матеріалу дослідження. Термін "капітал" має неоднозначне трактування у вітчизняній і закордонній літературі. За деякої умовності можна говорити про існування двох підходів: вважається, що перший більш широко розповсюджений серед бухгалтерів, другий – економістів. Відповідно до першого, капітал – це інтерес власників підприємства, формально представлений у балансі у вигляді акціонерного капіталу, емісійного доходу й нерозподіленого прибутку. Відповідно до другого, під терміном "капітал" розуміють матеріальні активи підприємства (оборотні кошти, інвентар).

Що стосується оборотного капіталу, то багато визначень цього терміна являють собою непогодженість з боку фінансової й класичної економічної науки. Так, відповідно до першої, капіталом вважають всі активи фірми й джерела їхнього формування, у той час як у чисто економічному аспекті капітал – це реальне майно, тобто засоби виробництва та предмети праці. Завдяки такому розмежуванню, у літературі по економіці категорія "оборотний капітал" стала тотожною категорії

"оборотні виробничі фонди", а в літературі по фінансам – тотожної всім "оборотним коштам".

Тобто відзначається здатність оборотного капіталу швидко трансформуватися в грошові засоби, не виділяючи ні матеріально-речову складову, ні вартісну.

Багато дослідників вживають також поняття "оборотні виробничі фонди" та "фонди обігу". Це пов'язано з тим, що в умовах товарно-грошових відносин матеріальні засоби підприємства виступають не лише в натуральній, але й у вартісній формі: "...предмети праці в грошовій формі складають виробничі оборотні фонди. До них на промислових підприємствах відносяться: сировина, матеріали, паливо, запаси, частини та інші матеріальні цінності".

Оскільки у фінансовій звітності основні і оборотні засоби відображаються у вартісному (грошовому) вираженні, то поняття "оборотних фондів" можна не вживати, а натомість використовувати поняття "оборотні засоби", розуміючи при цьому оборотні засоби в грошовому вираженні.

В умовах ринкової економіки фінансисти оперують частіше поняттям "капітал", який є для фінансиста-практика реальним об'єктом, на який він може постійно впливати з метою отримання нових доходів підприємства, в цій якості капітал для фінансиста – об'єктивний фактор виробництва. Отже, капітал – це частина фінансових ресурсів, що введена підприємством в обіг і приносить доходи від цього обігу.

Оборотний капітал як і оборотні кошти вкладається в оборотні засоби і засоби обігу на всіх стадіях кругообігу, постійно перебуває в русі і забезпечує безперервність процесу виробництва продукції, виконує такі самі завдання як і оборотні кошти.

Отже оборотний капітал – це грошові кошти, вкладені в оборотні засоби і засоби обігу для того, щоб забезпечити процес виробництва й реалізації продукції і за сприятливих умов отримати прибуток.

Сутність оборотного капіталу, як і кожної економічної категорії, найбільш повно виражається в його функціях. З цього приводу також немає єдиної думки. Зокрема, І. Зятковський та Г. Кірейцев вважають специфічною функцією оборотного капіталу розрахункову функцію.

У дійсності оборотний капітал у грошовій формі використовується для оплати матеріальних цінностей, але тільки на стадії кругообігу.

Називаються також й інші функції, однак дослідження змісту кругообігу й обігу авансованої вартості в процесі розширеного відтворення, а також ролі оборотного капіталу в здійсненні цього процесу дають змогу виділити дві його економічні функції, що за змістом можуть бути об'єднані в єдину - відтворювальну:

- забезпечення неперервності торговельно-комерційного процесу;
- економічний вплив на цей процес.

Розглянемо зміст першої функції. Щодо оборотного капіталу можна сказати, що тільки послідовність його кругообігів, тобто обіг, створює об'єктивну можливість безперервності процесу реалізації товарів.

Таким чином, для виконання оборотним капіталом цієї функції необхідно, по-перше, щоб його рух у ході кожного кругообігу був безперервним і, по-друге, щоб ці кругообіги переходили в єдиний обіг.

У першому випадку безперервність процесу реалізації забезпечується авансуванням вартості в грошовій формі і її подальшому русі через зміну функціональних форм. У другому випадку «перехід» вартості, що вивільнилася з закінченням одного кругообігу, в інший кругообіг визначається здатністю грошової форми вартості бути знову авансованою. Здійснюється цей перехід через фінансово-кредитний механізм.

На першій стадії авансування вартості - при формуванні оборотного капіталу - останній поділяється за джерелами засобів. Надалі безперервність ходу реалізації товарів забезпечується рухом оборотного капіталу загалом, незалежно від джерел формування. Тому зміст першої функції можна сформулювати так: оборотний капітал як форма руху авансованої вартості визначає безперервність процесу реалізації товарів, а безперервність обігу самого обігового капіталу забезпечується через фінансово-кредитний механізм (з утворенням цілої системи джерел формування оборотного капіталу).

Друга функція оборотного капіталу полягає в його економічному впливі на торговельно-комерційний процес. Вплив оборотного капіталу на торговельно-комерційний процес і його ефективність полягає не тільки в наявності у підприємства оборотного капіталу, але й в тому, яким чином цей оборотний капітал організований.

Функції оборотного капіталу виявляються одночасно. При цьому варто враховувати, що функція забезпечення безперервності обігу виступає тільки як абстрактна можливість забезпечення безперервності реалізації товарів, а реалізує цю можливість насправді функція економічного стимулювання реалізації товарів. Між функціями оборотного капіталу існує і зворотна залежність. Економічне стимулювання реалізації товарів повинне бути спрямоване на забезпечення безупинного процесу кругообігу вартості, до того ж процесу (при незмінних умовах), який щораз прискорюється. Зі зміною маси авансованої вартості і швидкості її кругообігу обов'язково змінюються і параметри діяльності.

Рациональне управління оборотними коштами будь-якого підприємства є необхідним для забезпечення його успішної діяльності, а саме для :

- виживання підприємства в умовах жорсткої конкурентної боротьби;
- уникнення банкрутства та значних фінансових прорахунків;
- зайняття конкурентних позицій на ринку;
- максимізації ринкової вартості підприємства;
- забезпечення прийнятних темпів зростання економічного потенціалу підприємства;
- зростання обсягів виробництва та реалізації продукції;
- максимізації прибутку;
- мінімізації витрат;
- забезпечення рентабельної діяльності і т.і.

Враховуючи значні темпи інфляції, потреба підприємств в оборотних коштах постійно зростає, і це пов'язане зі зростанням цін на матеріальні ресурси, планові запаси яких підприємства мають створювати. Саме цей чинник у нинішніх умовах функціонування економіки в Україні в найбільшій мірі спричиняє хронічний брак оборотних коштів на підприємствах, що погіршує їх фінансовий стан та платоспроможність. Найчастіше це має місце при недоотриманні прибутку, а при збитковій діяльності – зменшення («проїдання») власних оборотних коштів підприємства.

На основі проведеного дослідження можливо сформулювати наступні висновки:

По-перше, до теперішнього часу в фінансовій науці не існує загальноприйнятого визначення сутності оборотного капіталу, тому аналізуючи дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, ми дійшли висновку, що оборотний капітал – це грошові кошти, вкладені в оборотні засоби і засоби обігу для того, щоб забезпечити процес виробництва й реалізації продукції і за сприятливих умов отримати прибуток.

По-друге, теоретичне дослідження економічної сутності і значення оборотного капіталу дало змогу встановити, що йому притаманні такі функції як розрахункова та відтворювальна .

По-третє, з огляду на викладене вище, можна зробити висновок про те, що фінансовий стан підприємства безпосередньо залежать від того, наскільки ефективно використовуються його оборотні кошти. Це пояснюється тим, що зі швидкістю обороту коштів пов'язані : мінімально необхідна величина авансованого капіталу, потреба в додаткових джерелах фінансування, сума фінансування, сума витрат, пов'язаних з володінням товарно-матеріальними цінностями та їх зберіганням, а також величина сплачуваних податків.

Список літератури

1. Балабанов І.Т. Основи фінансового менеджменту. Навчальний посібник. - М.: Фінанси і статистика, 2003р.
2. Ковальов В.В. Фінансовий аналіз: Управління капіталом. Вибір інвестицій. Аналіз звітності. - 2-е вид. перераб. і доп. - М.: Фінанси і статистика, 2000р.
3. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. - М.: ФинС, 2000.- 512 с.
4. Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. - К.: КНЕУ, 2002. - 388с.
5. Савчук В.П. Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций. - К.: Издательский дом «Максимум», 2001. - 600с.
6. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств: Навч. посібник. Видання 2-ге, доповн. і переробл. - Луцьк: Ред.-вид. відд. „Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. - 456с.
7. Стоянова Е.С., Быкова Е.В., Бланк И.А. Управление оборотным капиталом/ Под Ред. Е.С. Стояновой. - (Серия «Финансовый менеджмент для практиков») - М.: Изд-во «Перспектива», 1998. - 128с.

Т. Дробошевская, Л. Фильштейн

Экономическая сущность оборотного капитала, его роль в финансово-хозяйственной деятельности предприятия

В статье рассмотрены сущность понятия «Оборотный капитал», определены его функции и роль в финансово хозяйственной деятельности предприятия.

T. Droboshevska, L. Filshtein

Economic essence of floating capital, his role, is in financially-economic activity of enterprise

The paper considers the essence of the concept of "working capital", its function and role in the financial and economic activities of enterprises.

Одержано 16.02.12